

«*Barn har melodi*»

«*Hvordan kan musikk være en kommunikasjonsform med de yngste barna i barnehagen?*»

Av:

Hilde Synøve Engberg

Kandidatnummer: 7.

Bacheloroppgave

Hovedmodell

Fordypning: De yngste barna i barnehagen

Trondheim, Mai 2017

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.

DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Forord

Hei kjære leser!

Da er tiden kommet for å levere fra seg dette arbeidet. Jeg må påpeke at det har vært tidkrevende å skrive en bacheloroppgave. Jeg har tidvis støtt på noen utfordringer, men til syvende og sist så har prosessen vært svært lærerik. Ikke bare har jeg tilegnet meg mer kunnskap om musikk med de yngste barna, jeg har også lært meg selv bedre å kjenne gjennom prosessen. Nå ser jeg frem til å dra nytte av mine nye kunnskaper i arbeidslivet og i livet generelt.

Jeg bruker mye musikk sammen med barn i min praksisutøvelse, både bevisst og ubevisst. Når jeg er musikken bevisst, legger jeg merke til at det skjer noe med menneskene i rommet. Det oppstår en følelsesmessig kontakt og en spesiell stemning. Det er vanskelig å beskrive følelsene som oppstår med ord. Og det er vel nettopp derfor jeg har hatt et ønske om å forske mer på hva dette kan være. Jeg vil lære meg å legge merke til, sette ord på, og bli bevisst på hvordan jeg som kommende barnehagelærer kan kommunisere musisk med barn.

Jeg vil også benytte anledningen til å takke mine to veiledere Ingrid Bjørkøy og Kathrine Tvinnereim for verdifull veiledning. Takk for at dere har vært så trygge, og delt av kunnskapen deres med meg. Takk til de to informantene som har stilt opp på intervju, og delt av seg med sine erfaringer, tanker og kunnskaper. Uten dere hadde ikke denne oppgaven blitt til. Jeg vil også takke mine medstudenter for gode refleksjoner underveis, og en generell takk til alle mennesker som har inspirert meg innenfor temaet oppigjennom årene. Til slutt vil jeg rette en stor takk til min gode venninne Silje Helen Storvik Rygh, for korrekturlesing, oppmuntring og mental støtte underveis. Takk for at du alltid har troen på meg.

Trondheim, mai 2017.

Hilde Synøve Engberg.

Innholdsfortegnelse

Forord.....	1
1.0 Innledning	4
1.1 Bakgrunn for valg av tema	4
1.2 Problemstilling	5
1.3 Oppgavens oppbygning.....	5
1.4 Begrepsavklaring.....	5
2.0 Teori	6
2.1 Kommunikasjon	6
2.2 Kroppslig kommunikasjon	7
2.2.1 Fenomenologi og intersubjektivitet.....	7
2.2.2 Tidlig musikalsk kommunikasjon	8
2.3 Hva er musikk?.....	9
2.3.1 Musikalske grunnelementer	10
2.4 Barnet som subjekt	10
2.4.1 Anerkjennelse.....	11
2.4.2 Tilrettelegging og holdninger.....	11
2.5 Rammeplanen.....	13
3.0 Metode	14
3.1 Kvalitative og Kvantitative metoder.	14
3.2 Valg av metode.....	14
3.3 Valg av informanter	15
3.4 Det kvalitative intervjuet.....	16
3.5 Metodekritikk	17
3.6 Etske overveielser og personvern.....	18
4.0 Presentasjon av funn og drøfting	19

4.1 Musikk som uttrykksform	19
4.2 Barn har melodi	22
4.3 Musikk i barnehagen	24
4.4 Bruk av musikk i hverdagsaktiviteter.....	26
5.0 Avslutning	28
Litteraturliste.....	30
Vedlegg 1 – Intervjuguide.....	32
Vedlegg 2 – samtykkeskjema	32

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Helt siden oppstarten av studiet har jeg hatt et ønske om å forske på temaet musikk i barnehagen. Da jeg valgte fordypningen «de yngste barna i barnehagen», falt det seg derfor naturlig og forske på temaet «musikk med de yngste barna i barnehagen». Det har jeg valgt på bakgrunn av at det er et tema jeg brenner litt ekstra for, og som jeg ønsker å lære mer om i arbeidet med de yngste.

Jeg er selv veldig glad i musikk, og har så lenge jeg kan huske vært glad i det. Jeg trives godt når jeg får synge, uttrykke og formidle noe foran mennesker, eller sammen med andre mennesker. Det er ikke til å legge skjul på at jeg også har valgt tema med bakgrunn i egne erfaringer. Både fra mitt personlige ståsted i dag, arbeidslivet og praksis, og fra min egen oppvekst. Jeg tror de første leveårene er med på å prege det mennesket man blir som voksen. Selv var jeg stille og beskjeden som barn, men jeg har alltid hatt et sterkt behov for å få uttrykke meg estetisk. I dag er jeg selv sanger, men jeg begynte ikke å praktisere sangen utenfor hjemmets fire vegger før jeg var nærmere 18 år.

Da jeg gikk i barnehage som barn på 90-tallet skulle jeg gjerne sett at pedagogene hadde mer kunnskap om «musikk med barn». Jeg kan minnes at det ble praktisert svært lite. I dag er jeg snart utdannet barnehagelærer, og kan være med på å bidra til at musikk får sin plass i barnehagen, ved å være bevisst, tørre å by på meg selv, og ha nok kunnskap om det. Rammeplanen (2013) sier at de yngste barna i barnehagen gir uttrykk for hva de tenker og føler gjennom blant annet mimikk, kroppsholdninger og andre følelsesmessige uttrykk. Barns uttrykk skal møtes med anerkjennelse. For barnet er det av stor betydning at personalet viser at de prøver å forstå hva det prøver å fortelle (Rammeplanen for barnehagens innhold og oppgaver, 2013, s. 15-16).

Musikk er for meg noe dypt og vakkert. Det kan fortelle historier, og man kan inkludere andre inn i sin verden på en måte man ellers kanskje ikke ville ha gjort. Og jeg tror at mange barn har behov for å få denne muligheten til å uttrykke seg musisk, og bli møtt av anerkjennende voksne. Jeg kjenner jeg har behov for mer kunnskap om hvordan musikk kan fungere som kommunikasjon med de yngste, slik at jeg selv kan jobbe enda mer bevisst med dette sammen med barna jeg møter. Dette håper jeg oppgaven kan bidra til å gjøre noe med.

1.2 Problemstilling

Å velge problemstilling har tatt en del tid, og den har blitt endret på flere ganger underveis. Temaet «musikk med de yngste barna» er et stort tema, og det er mange ulike retninger man kan velge å se på. Derfor har jeg jobbet mye med å avgrense temaet mitt, dette har jeg også fått veiledning på. Fordi jeg har ønsket å lære mer om hvordan man musikalsk kan kommunisere med barn, endte problemstillingen slik:

«Hvordan kan musikk være en kommunikasjonsform med de yngste barna i barnehagen?»

1.3 Oppgavens oppbygning

Frem til nå har du fått en liten presentasjon på hvorfor jeg har valgt dette temaet, samt problemstilling. Videre vil jeg i kapittel to presentere relevant teori som kan sees i sammenheng med problemstillingen. I kapittel tre om metode, vil jeg presentere noe teori om metode og gi en beskrivelse av arbeidsprosessen min. I kapittel fire vil jeg presentere mine funn, og drøfte de opp mot teorien i kapittel to. I det avsluttende kapittelet vil jeg oppsummere det jeg har funnet ut, samt stille nye spørsmål for en eventuelt videre forskning.

1.4 Begrepsavklaring

Når jeg bruker betegnelsen «de yngste barna», «barn» og «toddler» så mener jeg barnehagebarn i alderen 0-3 år. Når jeg bruker begrepet «personalet» og «voksne», så mener jeg ansatte i en barnehage.

2.0 Teori

I dette kapitlet vil jeg presentere relevant teori knyttet til problemstillingen, og som kan brukes til drøftingen av mine funn. Jeg gjør også rede for de mest sentrale begrepene i denne oppgaven. Jeg har delt inn kapitlet i flere underoverskrifter slik at det blir mer oversiktlig.

2.1 Kommunikasjon

Svennevig (2009) definerer begrepet kommunikasjon som å «gjøre noe felles», han skriver at begrepet stammer fra det latinske ordet *communicare*. Vi kan si at kommunikasjon handler om kommunikasjon av menneskers handlinger. I en situasjon hvor mennesker kommuniserer har de noe de ønsker å formidle (Svennevig, 2009, s. 49-50).

Valvatne og Sandvik (2007) sier at vi kan definere begrepet som kommunikasjon mellom mennesker. Når mennesker kommuniserer blir noe mellom dem «gjort felles». Det kan blant annet være at vi forteller hverandre hva vi ønsker eller mener om noe, eller deler følelser, opplevelser og erfaringer med hverandre. Vi kan også kommunisere via ansiktsuttrykk, blikk, stemme, kroppsspråk med mer. Som oftest kombinerer man alt samtidig ved kommunikasjon (Valvatne & Sandvik, 2007, s. 34).

Selv om man har en kommunikativ hensikt, eller har et ønske om å kommunisere med noen, så er det ikke sikkert at man vet hva det er en vil uttrykke. Man kan også oppleve at det er vanskelig å sette ord på noe man ønsker å si, men da kan det hjelpe å uttrykke følelser og stemninger som kan bidra til at mottakeren forstår (Valvatne & Sandvik, 2007, s. 35).

Vi kan snakke om både førspråklig kommunikasjon og språklig kommunikasjon. Førspråklig kommunikasjon er kommunikasjon med bruk av signaler, mens språklig er kommunikasjon med bruk av symboler. Signaler og symboler brukes om hverandre, både hos barn og voksne. Og jo nærere et forhold mellom to mennesker er, desto bedre vil de forstå hverandres signaler (Høigård, 2013, s. 47).

2.2 Kroppslig kommunikasjon

I følge Haugen, Løkken og Röhle (2013), er de yngste barna barnehagebarn fra 0-3 år. Haugen, Løkken og Röhle viser til Løkken (2004) som sier at dette kan kalles toddleralderen. De kalles toddlere fordi de uttrykker seg via det kroppslige. Toddler betyr «den som stabber og går» (Haugen, Løkken & Röhle, 2013, s. 13).

Musikk kan hjelpe barnet i mange situasjoner der ordene deres ikke lar seg uttrykke. De yngste barna har kanskje ikke utviklet verbal språket i så stor grad enda, men da kan det å «lage musikk» være en måte å kommunisere på (Løkken, 2004, s. 74). «Selv om det verbalspråklige aspektet av det sosiale livet blant toddlere er til stede i sterkt økende grad utover i det tredje leveåret, er også disse «modne» toddlerne fortsatt mest engasjert i kroppslig og følelsesmessig kommunikasjon» (Løkken, 2004, s. 75). Når samspill som dette oppstår, kan vi si at toddlerne lager musikk sammen. «Musikk er en meningsfull kontekst som ikke er bundet til noe begrepsmessig skjema. Likevel kan denne meningsfulle konteksten kommuniseres» (Løkken, 2004, s. 75).

Toddlernes kroppslige samspill kan ses på som en musikalsk prosess, der handlingene som oppstår blir betydningsfulle for både de som utøver den, og den som observerer. Det kroppslige samspillet blir ikke uttrykt ved bruk av begreper. Men det kommuniseres mellom kroppssubjekter. En slik form for samspill kan vi se i sammenheng med «gjensidig inntoning», som er grunnleggende for å etablere relasjoner (Løkken, 2004, s. 75). Løkken (2004) viser til Schutz (1962, s. 162) som sier at det er i den gjensidige inntoningsrelasjonen at Jeg'et og Du'et blir til en opplevelse av et «Vi» i vår levende tilstedeværelse (Løkken, 2004, s. 75).

«Kropp og opplevelse er to sider av samme sak. Det er kroppen som er utgangspunktet for våre opplevelser. Følelser og musikk eksisterer ikke for oss før kroppen vår deltar» (Vist, 2013, s. 97).

2.2.1 Fenomenologi og intersubjektivitet

Løkken (2004) viser til filosofen Merleau-Ponty (1945, 1962) som hevder at «kroppens fenomenologi argumenterer for en menneskelig kropp som gjennom aktiv, meningsseekende handling/bevegelse vet og forstår. Som vi mennesker er vi «dømt» til mening; vi er i

meningen og opplever vår tilstedeværelse i verden umiddelbart som meningsfull» (Løkken, 2004, s. 17).

Haugen, Løkken & Röthle (2013) viser til Merleau-Ponty (1945, 1962) som sier at «det er særlig i kroppens *persepsjon* den mest direkte og umiddelbare erfaringen skjer. Persepsjon handler om det vi informeres om og opplever gjennom sansene våre og om den umiddelbare tolkningen som alltid foregår samtidig med sansing» (Haugen, Løkken & Röthle, 2013, s. 18). En kan si at det fenomenologiske handler for eksempel om hvordan man opplever noe på. Man opplever det gjennom seg selv, man er oppmerksomt tilstede med hele kroppen sin, i øyeblikket. Man er bevisst om noe (Haugen, Løkken & Röthle, 2013, s. 18). Vi kan knytte fenomenologien til musikk, fordi opplevelsen er det mest sentrale i begrepet. Barn får en kroppslig, sanselig og umiddelbar opplevelse med musikk. For eksempel når det settes på musikk og 1-åringen begynner å gynge opp og ned med det samme musikken spilles av (Vist, 2013, s. 90).

Haugen (2013) viser til Stern (2003, s. 43) som er overbevist om at tidlige tegn på intersubjektivitet oppstår fra barnet blir født. Intersubjektivitet handler om at to mennesker har sin oppmerksomhet rettet mot det samme der de også er bevisst at de begge har det (Haugen, 2013, s. 54). Intersubjektiv kommunikasjon blir uttrykt gjennom samme fokus, intensjon og følelser med en annen. De yngste barna lytter (Haugen, 2013, s. 60). De «tolker toneleie, tonefall, stemmehøyde i kombinasjon med blikk, mimikk, kroppsspråk og bruker selv lyder i kombinasjon med andre kroppslige uttrykk for å bli forstått» (Haugen, 2013, s. 60). Når denne måten å kommunisere på blir til, skaper man en følelse av å oppdage verden sammen. Det får man fordi man har skapt en felles oppmerksomhet, og omgivelsene rundt blir utforsket sammen (Haugen, 2013, s. 60).

2.2.2 Tidlig musikalsk kommunikasjon

Tidlig kommunikasjon dreier seg om bevegelse og berøring, blikk, gester og lyd. Man kan si at man kommuniserer gjennom en sansekanal, og uttrykkene kan etter hvert kjennes igjen. Musikk er en kanal der barnet kan utveksle sine tanker og følelser. Samspillet med de yngste barna er med på å danne en forutsetning for barnets utvikling av seg selv, med evner til å handle, tenke å føle på egen hånd. Et musikalsk samspill kan være bygget på klang, intonasjon i stemmens lyder, timing og rytme, lydstyrke og intensiteten av den (Ruud, 2013, s. 85).

Når man kommuniserer musikalsk innebærer det å overføre et budskap fra seg selv til en annen. Dette er viktig for de yngste barna da de er i sin første identitetsdannelse. Musikalsk kommunikasjon skaper en opplevelse av fellesskap. En gjensidig utveksling av følelser svarer på vår tilstedeværelse ovenfor den andre, vi må svare på hverandres henvendelser. Det han sikter til er det vi kaller for «intersubjektivitet» (Ruud, 2013, s. 86-87).

2.3 Hva er musikk?

Sæther (2012) viser til Ludwig Tieck (1773-1853) som sier at «musikken lærer oss å føle selve følelsen» (Sæther & Angelo, 2012, s. 18).

I følge Sæther (2012) kan musikk være et hjelpemiddel for å uttrykke følelser, uttrykkelse av bevegelse, fremkalle opplevelser og minner. Musikkprofessor Even Ruud (1996) i Sæther og Angelo sier at musikken kan samle livets ulike faser. Vi kan også kjenne igjen musikk, som kan fremkalle assosiasjoner fra tidligere opplevelser. Med det så mener han at musikkopplevelsene vil prege oss gjennom livet (Sæther & Angelo, 2012, s. 12).

Sæther (2012) sier at musikk kan oppleves overalt. Men oppfattelsen av begrepet musikk er vanskelig å definere, da det finnes mange ulike meninger om hva musikk er. Selv om mange skulle befinne seg på samme konsert, så vil menneskene trolig nok ha ulik oppfattelse av konsertopplevelsen. Både musikalske og estetiske erfaringer fra tidligere vil påvirke hva og hvordan en opplever musikken. Men selv om vi opplever den ulikt, så kan musikk ha stor betydning for alle menneskers liv uavhengig av om personen har musikalske ferdigheter eller musikkunnskap fra før (Sæther & Angelo, 2012, s. 11-12).

Sæther (2012) viser til Vist (2009) som sier at når de yngste barna møter musikk, lærer de noe om følelser. I en undersøkelse Vist har gjort, sier en av respondentene at: «*musikkopplevelsen gir også rom for følelser man ikke nødvendigvis har tilgang til eller mulighet til å uttrykke*» (Sæther & Angelo, 2012, s. 12). Sæther (2012) viser til Vist (2009) som sier at det er viktig å vite at barn kan oppleve musikken ulikt, da med tanke på at de har ulike preferanser. Barna har ulike kulturelle bakgrunner, både fra opprinnelser, miljø og tilhørighet (Sæther & Angelo, 2012, s. 13).

Sæther (2012) viser til Musikkprofessoren Finn Benestad (1993) som sier at musikk kan være et felles språk, at «musik er hjertets tale – fra menneske til menneske» (Sæther & Angelo,

2012, s. 13). Sæther (2012) viser til Ruud (1996) som sier at musikk kan signalisere identitet og tilhørighet, og at det kan uttrykke hvordan vi ønsker at andre skal se oss. Sæther (2012) sier at musikk er et språk som ikke kan oversettes med ord. Kjernen til menneskers behov for å uttrykke seg gjennom musikk ligger her. Og det er vel derfor vi har behov for den. Musikkens språk foregår her og nå, men den kan også gi utenforstående forståelse for hva barnet ønsker å kommunisere (Sæther & Angelo, 2012, s. 14).

Sæther (2012) viser til Small (1998) som sier at musikk skjer i et felleskap som bringer mening. Det handler ikke bare om å utøve musikk, men også om å bevege seg, danse, lytte, komponere og øve. Varkøy (2009, s. 36) tolker det Small sier, som at vi gjennom musikk kan fortelle historier om oss selv, og om relasjoner mellom mennesker. Musikk kan ha betydning for hvordan vi forstår oss selv og verden rundt oss (Sæther & Angelo, 2012, s. 17).

I følge Sæther (2012) må de voksne være oppmerksomme på barnas initiativ til musikk, ved å respondere på signalene de uttrykker. Da må vi være oppmerksomme på barnas uttrykk, å ha en evne til å tone oss inn på barna (Sæther & Angelo, 2012, s. 21).

2.3.1 Musikalske grunnelementer

Sæther (2012) sier at musikk består av flere grunnelementer. Gjennom musikkens grunnelementer kan barn få ulike erfaringer med språk. Gjennom slike erfaringer kan barna tilegne seg et viktig grunnlag for å selv kunne bringe frem musikk der de får uttrykt sine opplevelser, følelser og tanker. Lyd og bevegelse er de musikalske grunnelementene. De består igjen av både klang, dynamikk, rytme, tonehøyde, tempo, form og tekstur (Sæther & Angelo, 2012, s. 25-26).

2.4 Barnet som subjekt

De voksne må ha evnen til å se og tolke barnas nonverbale og kroppslige kommunikasjonssignaler for å komme i dialog og samhandling med barnet. Å møte et barn som subjekt er noe vi må gjøre helt fra barnet blir født (Bae, 2016).

For å styrke barnets mentale helse og selvfølelse, er det viktig at personalet respekterer barnets opplevelsesverden. Bae (2016) viser til James, Prout & Jenks (1998) som sier at vi ikke bør rette fokuset på barnets mangler, eller på det som ikke er ferdig utviklet enda. Men heller fokusere på barna som deltagere i sitt eget liv her og nå. I stedet for å fokusere på at

barna må forandre seg til noe de ikke er, så burde vi heller gå i møte med barnet der vi respekterer dem som individer med egne følelser, meninger og tanker. Vi må møte barn som medmennesker, ikke fokusere på hva de skal bli en gang i fremtiden. Bae (2016) sier at dersom de voksne ikke utøver dette, har de gjort en forhåndsdefinering av barnas intensjoner, uten å faktisk prøve å forstå barnas mening (Bae, 2016). Barn er «uttrykksfulle individer som står i et aktivt samspill med omgivelsene ut fra egne kommunikasjonsmessige forutsetninger» (Bae, 2016).

2.4.1 Anerkjennelse

«Å anerkjenne barn som subjekt betyr å møte den enkelte som et individ som kan forholde seg til seg selv, men rettigheter i forhold til egne tanker og følelser» (Bae, 2016). Å legge merke til, lytte og tone seg inn på barns spontane musikklek, er nødvendig for å høre musikken i leken. Young (2003) viser til Blacking (Byron, 1995) som gir et eksempel på et barns spontane musikklek. Han sier at han en gang observerte et barn slå en tallerken forsiktig i matbordet. I stedet for å be barnet om å stoppe leken, ble den voksne med i barnets lek og skapte en rytmisk duett. Han sier at slike hendelser betyr mye, og at dette er et godt eksempel på hvordan en liten spontan hendelse blir hørt og tolket som musikk. Dette viser hvordan musikk kan bli skapt mellom et barn og en voksen i et helt vanlig hverdagslig tilfelle (Young, 2003, s. 55).

Det å integrere musikk i de hverdagslige gjøremålene kan ha stor betydning for barns forhold til musikk. Man kan for eksempel forberede toddlerne til sovestund med rolige og beroligende sanger. Under bleieskift kan man for eksempel synge en sang som barnet liker, det kan også hjelpe et barn som ikke føler seg komfortabel med bleieskift. Dersom et barn slår seg, kan man synge en ønsket sang med vuggende bevegelse til mens man gir en god klem. Dette for å støtte og gi barnet følelsen av trygghet. (Young, 2003, s. 58-59).

2.4.2 Tilrettelegging og holdninger

Personalet må bli sine holdninger bevisst. Det er for eksempel enkelt for den voksne og reagere med å si «hysj» til barna når det kommer med lyduttrykk. I stedet for kan man bli bevisst på at det barna uttrykker er et musikalsk samspill, som barna faktisk hadde glede av. Bryter den voksne inn og sier «hysj» da, kan gleden av det musikalske samspillet stoppes. Det er ikke enkelt for personalet å bli bevisst på at lydene uttrykker musikk, av den voksne så vil det kreves lydhørhet og overskudd. Man må lære seg å høre at det ikke er støy, men musikk.

Dersom de voksne klarer å bevisstgjøre seg dette, vil nok barnehagehverdagen bli enda mer meningsfull for både liten og stor (Vist, 2013, s. 99).

Det er svært positivt å la barna ta del i det musikalske og la barna få muligheten til å ta musikalske initiativ selv. For å kunne svare barnet, må personalet være oppmerksomme. Young (2003) har et eksempel på dette. Hun sier at barna gjennom leken vil vokalisere seg spontant og fantasifullt helt naturlig. Dersom barnet synger, kan den oppmerksomme voksne herme det barnet synger, og dersom barnet hører dette, kan det igjen velge å synge et svar tilbake til den voksne igjen. Denne kommunikasjonen kan være over etter få sekunder, men likevel har barnet følt seg hørt. Et slikt musikalsk samspill kan oppleves svært kraftfullt. Det er den voksne som først svarer på noe barnet leder. Her er det den voksnes oppgave å svare, det må lytte, fokusere, finne mening og tilpasse seg barnets utspill. Her skaper den voksne musikk på barnets premisser (Young, 2003, s. 18).

De yngste barna kan kommunisere musikalsk ved å lytte og se i øyeblikket. Barn får mye ut av å observere, absorbere og imitere andre voksnes musikalske uttrykk også. De voksne bør finne en balanse, der barn ikke blir presset til å tilpasse seg ulike musikalske settinger, men støtte barnet til å utvikle sine egne spontane musikalske uttrykk (Young, 2003, s. 18).

Young (2003) vektlegger betydningen av å integrere musikk i all slags lek. De voksne må prøve å bli mer oppmerksomme på barnets måter å leke med musikken på. En måte å øve seg på, er å lytte, trekke seg litt tilbake og bare høre på barnets musikk. Fordi barnet kan gi musikalske svar og kommentarer. Mens andre ganger kan den voksne ta initiativ til å utføre en musikalsk dialog. Å arbeide med musikk med de yngste kan dekke et bredt spekter av voksenroller. Viktigst av alt er at disse rollene passer til barnas egne måter å være musikalske på. De voksne kan også misforstå barns musikalske uttrykk. Ofte kan de voksne reagere med å avslutte barnas initiativ til musikalsk kommunikasjon, fordi de opplever det som bråk, særlig ved bruk av instrumenter. Barns sang kan også bli oversett. Da mye av barn sang kan være stille og diskret, kan det fort gå uhørt (Young, 2003, s. 18-19).

Det er viktig å tenke på at barnehagens miljø må være tilrettelagt for inspirasjon til musisk lek. Det handler ikke bare om det fysiske miljøet der det er lagt frem utstyr etc. Men det er like viktig med et klima for musisk lek, der de voksne inkluderer seg selv og andre, oppfordrer til fantasi, og som ikke er redd for å by på seg selv (Young, 2003, s. 20).

2.5 Rammeplanen

Hvordan barn oppfatter seg selv, vil være påvirket av hvordan barn opplever møtet med andre mennesker. Derfor må personalet møte barna med respekt og aksept, tiltro og tillit. «Å forstå barns ulike uttrykk er av stor betydning» (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, 2013, s.15). De yngste barna uttrykker seg kroppslig og via andre følelsesmessige uttrykk. Personalet må oppmuntre barna til å uttrykke sine meningen og tanker, og når uttrykkene kommer skal barna møtes med anerkjennelse. Barna må lyttes til, og de yngste barna er avhengig av at personalet prøver å tolke det kroppsspråket deres sier via handlinger og estetiske uttrykk (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, 2013, s. 16).

Barn skal få muligheten til å uttrykke seg estetisk i barnehagen. Barn skal gjennom kunst, kultur og kreativitet få muligheten til å utvikle følsomheten til å uttrykke, iaktta og lytte seg gjennom ulike møter med kunst, kultur og estetikk. Gjennom ulike møter med musikk, kan barn utvikle og styre sine personlige uttrykk. Barn skal oppleve at erfaringer med kunst, kultur og estetikk skal bidra til følelser av nærhet og forståelse (Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver, 2013, s. 36).

3.0 Metode

Metode er et redskap vi tar i bruk når vi skal gjennomføre et forskningsprosjekt eller undersøke noe. Det finnes flere former av metoder vi kan benytte oss av. De metodene vi velger vil si noe om hvordan vi samler inn, organiserer og tolker den informasjonen vi får (Larsen, 2007, s. 17). I dette kapittelet vil jeg gjøre rede for kvalitative og kvantitative metoder, samt hvilken metodisk fremgangsmåte jeg har valgt, og hvorfor. Jeg vil presentere arbeidsprosessen med oppgaven, beskrive fordeler og ulemper med metodevalget og til slutt skrive litt om de etiske overveielsene jeg har tatt.

3.1 Kvalitative og Kvantitative metoder.

Vi kan skille mellom to ulike metoder, kvalitative og kvantitative, som representerer ulike måter å forske på. Det kan være gunstig for forskeren å velge tema for undersøkelsen før metoden da valget av metode vil påvirke både forskningsprosessen og resultatet (Bergsland & Jæger, 2014, s. 66).

Kvalitative metoder gir forskeren mulighet til å gå mer i dybden og legger vekt på betydning. Observasjon og intervju er de mest brukte metodene, og er basert på et subjekt-subjekt forhold mellom informanten og forskeren. Her kan man fange opp informantens ulike uttrykk, meninger og opplevelser som kan bidra til en helhetlig fremstilling av forskningstemaet. Informasjonen vil ikke kunne tallfestes eller måles fordi det er opplevde erfaringer vi søker å sette ord på. Kvantitative metoder legger vekt på utbredelse og antall, og gir forskeren mulighet til å gå mer i bredden. I motsetning til kvalitativ metode baserer kvantitative metoder seg på en avstand mellom informanten og forskeren der resultatet av undersøkelsen kan presenteres gjennom diagrammer og statistikker (Bergsland & Jæger, 2014, s. 66-67).

3.2 Valg av metode.

Etter jeg hadde valgt musikk i barnehagen som tema ønsket jeg å gjennomføre en undersøkelse der jeg kunne gå mer i dybden av enkelte barnehagers forhold til musikk, og metodevalget falt derfor på kvalitativt intervju. I utgangspunktet hadde jeg tenkt å gjennomføre både intervju og observasjon for å samle inn data, men med hensyn til oppgavens omgang fant jeg det mer hensiktsmessig å bruke bare intervju da jeg tenkte det ville gi meg muligheten til å gå mer i dybden av mitt forskningstema. Bergsland & Jæger (2014) sier at fagpersoner innenfor temaet har gjerne gode og reflekterte beskrivelser på egne

erfaringer og selvoppfatninger på temaet, og de kan utdype sine egne perspektiver på det man ønsker å vite mer om. Her kunne jeg få bedre innsikt og kunnskap om hvordan mennesker forstår sin egen verden (Bergsland & Jæger, 2014, s. 71).

Jeg valgte å sende ut intervjuguiden i forkant av intervjuet, fordi informantene skulle få muligheten til å forberede seg hvis de ønsket det og dermed kanskje kunne gi et mer reflektert og gjennomtenkt svar. I intervjuguiden brukte jeg både åpne spørsmål, som gav informantene mulighet til å snakke fritt, og spørsmål med underspørsmål, som kunne gjøre det lettere for informantene å forstå hva jeg ønsker å vite mer om. Dalland (2012) sier noe om at en åpnere intervjuguide kan bidra til at informanten deler mer av seg med spontane, levende og uventede svar (Dalland, 2012, s. 167).

3.3 Valg av informanter

Jeg hadde et mål om å komme frem til en mer avgrenset problemstilling etter fullført intervju, da med vekt på min egen søken i samklang med informantenes informasjon. Derfor ble det også viktig for meg å velge informanter som hadde generelt mye kunnskap og erfaring med musikk og de yngste barna i barnehagen. I følge Dalland (2012) er dette en strategisk måte å velge informanter på. Fordi jeg velger informanter med tanke på at de har noe å fortelle om akkurat det temaet jeg ønsker å vite mer om (Dalland, 2012, s. 117).

Når det kommer til valg av informanter, hadde jeg på forhånd undersøkt litt på egen hånd om det fantes noen fagpersoner med bred kompetanse innenfor temaet. Jeg kom over en musikkbarnehage og ble anbefalt å kontakte denne barnehagen av veilederen. Jeg ringte direkte til barnehagen og fikk kontakt med en pedagogisk leder som gjerne ønsket å stille opp som informant. Vi holdt videre kontakt per e-post, og fikk avtalt tidspunkt og sted for gjennomføring av intervju, samt delt ytterligere formell informasjon. I utgangspunktet hadde jeg avtalt et intervju med en pedagogisk leder, men da jeg ankom barnehagen, hadde de internt avtalt å være to informanter. Den andre informanten var styreren på samme barnehage. Begge er utdannet førskolelærer med fordypning i musikk, og har tatt en del kurs for å øke musikkunnskapen sin i årene etter utdanningen. I tillegg er musikk en stor del av livene deres på den private fonten også. Intervjuet ble derfor et gruppeintervju i stedet. Larsen (2007) sier at man i et gruppeintervju samler en gruppe mennesker for å snakke om et tema. Et slikt intervju kan få frem meninger som er felles, samtidig som det kan bringe frem meninger den andre kanskje ikke var bevisst på før samtalen. Noe som er positivt med et gruppeintervju er

at det kan være lettere for informantene å snakke om et tema når de er flere om det. Det kan også dukke opp nye tanker hos den andre ved å høre på hva den andre snakker om (Larsen, 2007, s. 84). Jeg opplevde at mine informanter var svært trygge på hverandre, og lyttet, støttet og utfylte hverandre på en måte som også kom til nytte for forskningen min.

Jeg hadde tenkt å gjennomføre et intervju med en pedagogisk leder fra en annen barnehage også, men på grunn av diverse hindringer ble ikke dette mulig å gjennomføre. Derfor tok jeg kontakt med en annen fagperson med musikkbakgrunn, for å supplere med informasjon til oppgaven. Men, etter råd fra veilederne mine valgte jeg å avlyse dette intervjuet da vi kom frem til at jeg hadde samlet inn nok data. Jeg registrerte at omfanget på oppgaven satte en begrensning for hvor mange informanter jeg burde ha. Dalland (2012) sier at dersom man tar i bruk et kvalitativt intervju bør man ikke ha for mange intervjupersoner. Det er bedre å ha en god samtale med to intervjupersoner, enn å samle mer data enn man får benyttet seg av (Dalland, 2012, s. 165).

3.4 Det kvalitative intervjuet

Det som kjennetegner et intervju er at forskeren stiller spørsmål til en informant. I mitt tilfelle intervjuer jeg to informanter. «Et forskningsintervju handler ofte om å innhente beskrivelser fra den intervjuedes livsverden for så å beskrive og tolke det som blir fortalt» (Løkken & Søbstad, 2013, s. 104). Jeg valgte å ta opptak av intervjuet med en diktafon, slik at jeg selv skulle slippe og notere ned alt informantene fortalte. Da kunne jeg heller notere ned viktige stikkord og observasjoner, være hundre prosent til stede under samtalen, og stille oppfølgingsspørsmål. Løkken og Søbstad (2013) nevner også at intervjusituasjonen blir bedre dersom det blir tatt opptak. Fordi da har intervjueren muligheten til å lytte med hele seg, ha blikk-kontakt med intervjuerne og konsentrere seg om å stille oppfølgingsspørsmål på det som kan være relevant for oppgaven. Jeg transkriberte intervjuet samme dagen mens jeg hadde det ferskt i minne, noe som resulterte i at jeg fikk med meg all viktig informasjon, og fullstendige sitater (Løkken & Søbstad, 2013, s. 114-115). Etter transkribering valgte jeg å lage meg et skjema der jeg grupperte funnene så tekstnært informantene som mulig. Tjora (2017) kaller dette koding. Han sier at koding er gode knagger å systematisere funnene på. Det er et godt hjelpemiddel for forskeren til å huske hva som faktisk ble sagt. Målet med koding er også å redusere mengden og plukke ut viktige detaljer (Tjora, 2017, s. 197-198).

Intervjuet fant sted på informantenes arbeidsplass. Det var et bevisst valg å intervju de der, da de trolig befant seg i trygge omgivelser. Intervjuet varte i ca. 50 minutter. Intervjuguiden fungerte som et utgangspunkt for samtalen, der jeg stilte spørsmål og informantene fikk muligheten til å snakke fritt. Som Dalland (2012) skriver vil det være viktig å starte samtalen med noe som vil være lett for informantene å besvare (Dalland, 2012, s. 167). Jeg spurte derfor informantene innledningsvis om deres forhold til musikk som person og som barnehagelærer, og om deres faglige bakgrunn. Jeg opplevde å få gode, reflekterte og begrunnende svar på det jeg spurte om.

3.5 Metodekritikk

Bergsland og Jæger (2014) sier det er viktig å reflektere kritisk over metodene man har valgt å bruke. Alle metoder har noen svakheter. I evalueringen av mitt metodiske arbeid kan jeg trekke frem begrepene reliabilitet og validitet. Thagaard (2001, s.201) sier at reliabilitet handler om troverdigheten av datamaterialet, altså hvor pålitelig det er. Validitet handler om hvor gyldig eller relevant datainnsamlingen er for forskningen (Bergsland & Jæger, 2014, s. 80).

Jeg er personlig interessert i musikk, og det kan ha bidratt til en førforståelse som kan ha påvirket resultatene mine. Jeg sendte informantene intervjuguiden på forhånd, den kan ha blitt påvirket av mitt personlige forhold til musikk heller enn å være hovedsakelig rettet mot forskningsspørsmålet for oppgaven. Det kan også være man velger å høre det man ønsker å høre, eller at informantene deler det de tror jeg ønsker å høre. Dalland (2012) påpeker hvor viktig det er å lytte til det som faktisk blir sagt, og ta vare på den informasjonen. Mine spørsmål vil være grunnlaget for hvilke svar jeg får. Måten jeg som intervjuer oppfatter, forstår og tolker svarene vil være avgjørende for om resultatene faktisk er til å stole på (Dalland, 2012, s. 151).

Jeg valgte å kun intervju to informanter fra samme barnehage de de kontinuerlig arbeider med musikk, noe som tilsier at jeg ikke kan slå fast at andre barnehager tenker og praktiserer musikk på samme måte. Dersom jeg hadde intervjuet flere barnehagelærere fra andre barnehager hadde jeg kanskje fått frem andre perspektiver på temaet. I og med at jeg valgte intervju og ikke observasjon som metode, kan det også ha oppstått en feilkilde i form av kommunikasjonsmisforståelser. Spørsmålene kan ha blitt misforstått, og jeg kan ha tolket svarene feil (Dalland, 2012, s. 120).

3.6 Etiske overveielser og personvern

§1 i lov om behandling av personopplysninger står det at personopplysninger skal behandles med etiske personvern hensyn. Loven sier at den enkelte skal ikke bli krenket gjennom behandling av personopplysninger (Personopplysningsloven, 2015, § 1). Under mitt arbeid med bacheloroppgaven har jeg kontinuerlig vurdert og reflektert over hvordan jeg behandler personopplysningene til informantene. Før intervjuet fant sted snakket jeg med den ene informanten på telefon der jeg fikk fortalt om temaet mitt og hensikten med oppgaven. Jeg informerte om at opplysninger og informasjon ville behandles konfidensielt slik at det de valgte å fortelle om ikke kunne avsløre deres identitet på noen som helst måte. I tillegg sendte jeg et informasjonsskriv og samtykkeskjema på e-post. Jeg hadde også med samtykkeskjemaet på intervjuet slik at vi fikk skrevet under dokumentet. Informantene mine ble derfor godt informert. Det ble tatt opptak av intervjuet, som ble slettet fra båndopptaker etter transkripsjon. Det var svært viktig for meg at informantene skulle være trygge på at det de delte med meg ikke skulle misbrukes. Og at de skulle sitte igjen med en god opplevelse av å stille opp på intervjuet, både i forkant og i etterkant. Jeg har gitt informantene mine fiktive navn i denne oppgaven. Dalland (2012) sier at «etiske overveielser og ryddig bruk av personopplysninger er ikke bare en forutsetning for studentoppgaver og for forskning, det er også en forutsetning for å ivareta et godt forhold til de menneskene som stiller opp med sine erfaringer og opplevelser» (Dalland, 2012, s. 95).

4.0 Presentasjon av funn og drøfting

I dette kapittelet vil jeg presentere mine funn og drøfte de opp mot teorien som er presentert i kapittel to. Jeg har valgt å slå funn og drøfting sammen til ett kapittel for å gjøre det mer ryddig for leseren. Jeg opplever at mine funn går naturlig inn i hverandre, men har likevel valgt å dele kapittelet inn i flere underoverskrifter slik at sammenhengen skal bli tydeligere. Når jeg siterer informantene mine direkte, setter jeg teksten i kursiv med innrykk.

Jeg har hatt et gruppeintervju med to personer fra samme barnehage. Den ene jobber som pedagogisk leder, mens den andre jobber som styrer. Begge har førskolelærerutdanning med fordypning i musikk. De har mange års erfaring fra barnehage, og har begge arbeidet sammen siden barnehagens oppstart. Jeg har anonymisert informantene, men har her valgt å gi de fiktive navn. Pedagogisk leder kaller jeg «Siv», og styrer kaller jeg «Trine».

4.1 Musikk som uttrykksform

I begynnelsen av intervjuet, spurte jeg informantene om hva musikk er for dem som person og barnehagelærer:

Vi tenker jo egentlig litt likt her på huset. Det er jo et kommunikasjonsmiddel (Siv).

Vi ser også at de yngste er opptatt av konkreter. Vi bruker det mye når vi kommuniserer med barna (Trine).

Siv gir uttrykk for at personalet har en felles enighet om at musikk er et kommunikasjonsmiddel. Både Svennevig (2009) og Valvatne & Sandvik (2009) skriver at kommunikasjon handler om å gjøre noe felles, og å formidle noe gjennom uttrykk som for eksempel følelser, blick og kroppsspråk. Når personalet sier de ser musikk som et kommunikasjonsmiddel kan jeg kanskje anta at de bruker det for å formidle noe, eller for å skape en felles opplevelse av noe. I denne barnehagen virker de å være veldig bevisst det å kommunisere gjennom musikk, men i andre barnehager er det ikke sikkert de bruker det på samme måten. Det trenger ikke nødvendigvis bety at den ene eller andre formen for kommunikasjonsuttrykk fungerer bedre enn en annen. Slik Høigård (2013) nevner handler kommunikasjon om evnen til å forstå hverandres signaler, både før og etter utvikling av

verbalspråket. Ved å bruke musikk som kommunikasjonsmiddel kan jeg anta at de også utforsker ved å se hvordan barna reagerer på musikken, for slik å lære seg å tolke signalene. Slik Trine nevner med bruk av konkreter i kommunikasjon med barn vil det bidra til å kanskje lære å uttrykke seg verbalt, men også til å vise signaler for forståelse og til å trekke slutninger og sammenhenger. På samme måte kan det kanskje være at barna som ikke klarer å gjøre de samme tolkningene kanskje kan falle utenfor eller sitte igjen med en annen opplevelse enn andre, noe jeg tror det er viktig å være seg bevisst.

Også er det en fin måte å formidle følelser og andre uttrykk på. Jeg tenker at det kan brukes som terapi både for store og små (Siv).

Jeg synes det er et godt hjelpemiddel for å komme i kontakt med seg selv og andre. Jeg tenker at det er et sånn felles verdensspråk. Jeg tenker også at det kan foregå veldig mye læring gjennom musikk (Trine).

Sæther (2012) viser til i sin teori at musikk kan være et hjelpemiddel for å uttrykke blant annet følelser og opplevelser. Når Siv forteller at musikk kan brukes som terapi kan jeg anta at hun ønsker at både barn og voksne skal få uttrykke de følelsene som kommer. Det kan ha betydning for barns aksept og forståelse for egne følelser. Når den voksne også uttrykker at den har følelser, tror jeg det kan føre til en autentisitet i den voksnes fremtreden som kan bidra til trygghet hos barnet. Man kan også se en sammenheng med det Ruud (1996) skriver at de musikkopplevelsene man får som barn, kan være med oss gjennom resten av livet. Trine forteller at det kan foregå mye læring gjennom musikk. Erfaringer man tilegner seg om egne følelser som barn, kan være grunnsteiner for hvordan man forstår de når man blir eldre. Man kan se dette opp mot Vist (2009) sin teori om at barn lærer noe om følelser gjennom musikk.

Trine forteller at hun opplever musikk som et felles verdensspråk. Dette kan ses opp mot Benestad (1993) sin teori om at musikk kan være et felles språk. Jeg oppfatter at Trine mener at musikk er et språk for alle, uansett hvor man kommer fra, så kan det musiske bidra til en forståelse for hva den andre uttrykker. Det tolker jeg opp mot de yngste barnas kroppslige måte å uttrykke seg på. Ett åringen kan for eksempel kommunisere med en seks åring fordi de kan forstå hverandres kroppslige uttrykk i handlingen. Ser man dette opp mot Sæther (2012) sin teori om musikkens språk som foregår her og nå, kan man se at musikk er et språk for alle. Musikkens språk foregår i handlingen her og nå. Som Sæther (2012) skriver så vil de yngste

barna ha behov for den musikalske kommunikasjonen, nettopp fordi det ikke er avhengig av de verbale uttrykkene.

Trine forteller at man kan komme i kontakt med seg selv og andre gjennom musikk, det kan jeg se i tråd med Small (1998) sin teori som sier at man kan fortelle noe om seg selv, og uttrykke noe om relasjonen til den andre gjennom musikk. Musikk kan ha betydning for hvordan det yngste barnet forstår seg selv og sine omgivelser. Ruud (1996) sier at musikk kan signalisere menneskets identitet og tilhørighet, barnet kan uttrykke hvordan det ønsker å bli sett. Jeg ser dette opp mot sitatet til Ludwig Tieck (1773-1853) som sier at «musikken lærer oss å føle selve følelsen» (Sæther & Angeli, 2012, s. 18), den setningen rommer mye. Dersom musikk kan være et hjelpemiddel for å komme i kontakt med seg selv og andre, opplever jeg det som et viktig hjelpemiddel for de yngste barna som er i sine første identitetslevekår. Siv gir uttrykk for at de er opptatt av å se hvert enkelt barn i gruppa, der alle kan få være det mennesket de er, der alle har tilhørighet. Hun sier:

I samlinger blir hver enkelt sett. Det å få sitte og vente på å høre navnet sitt når vi har oppstartsanger – den spenningen, den gleden og den mestringen av å bare være en del av gruppa. Det fineste er at de ikke trenger å prestere noe for å være en del av gruppa, de trenger bare å være der som seg selv (Siv).

Jeg kan se dette i tråd med Small (1998) sin teori som sier at musikk skjer i et felleskap som bringer mening. Musikk handler ikke bare om å utøve den, det er like viktig å få bevege seg, danse, lytte, komponere og øve til den. Dette kan ses i sammenheng med de musikalske grunnelementene Sæther (2012) viser til. Han sier at lyd og bevegelse er de musikalske grunnelementene, som igjen består av klang, dynamikk, tonehøyde, rytme, tempo, tekstur og form. Ved å gi barn erfaring med disse elementene får de ulike erfaringer med språk. Dette kan bidra til at barna tilegner seg et musikalsk grunnlag for å selv kunne formidle musikk der de gir uttrykk for sine følelser, opplevelser og tanker. Jeg opplever at barnet ikke behøver å synge høyt, spille på et instrument eller danse rundt i rommet for å kommunisere musikalsk. Barnet som sitter stille på gulvet og observerer samlingsstunden kommuniserer like mye som barnet som danser. Jeg opplever at det er det Siv uttrykker når hun sier at barnet ikke trenger å prestere noe for å bli sett, det er likevel en like stor og viktig del av gruppa. I følge Løkken (2004) er ikke musikk avhengig av noe begrepsmessig skjema, den er likevel en meningsfull kontekst som kan kommuniseres. Bae (2016) sier at personalet må anerkjenne barnet som

subjekt, altså anerkjenne barnet som et individ som har egne rettigheter i forhold til egne følelser og tanker. Jeg opplever at denne barnehagen har fokus på å møte barnet som subjekt, der de respekterer alle barn for de menneskene de er. Min tolkning er at dersom barnet ikke blir anerkjent som et subjekt i barnehagen, kan det påvirke barnet i den forstand at det ikke føler seg som en viktig del av gruppa.

4.2 Barn har melodi

Vi tenker jo rundt den pedagogiske vinklingen også. Det at vi kan komme i kontakt med enkeltbarna gjennom musikk. Det stille barnet kan blomstre noe enormt gjennom musikk (Trine).

Trine forteller at det stille barnet kan blomstre gjennom musikk. Ut fra måten hun sier det på, så tolker jeg at hun mener at musikk er for alle. Det stille barnet kan kanskje ha vanskelig for å uttrykke seg på andre måter, men gjennom musikk kan de komme i kontakt. Både Valvatne & Sandvik (2007) og Løkken (2004) sier at musikk kan gjøre det enklere å uttrykke følelser og stemning i situasjoner der de mangler ord, og at de lettere kan uttrykke seg ved hjelp av kroppslig og følelsesmessig kommunikasjon. Ut i fra dette tenker jeg at den voksne bør være bevisst på å tone seg inn på barnet, slik både Løkken (2004) og Schutz (1962) viser til når de i teorien snakker om det å danne relasjoner. Den voksne kan oppleve at det er vanskeligere å oppnå kontakt med et stille barn enn med et barn som gir tydelige uttrykk ved store bevegelser og kraftig stemmebruk. Sæther (2012) sier at de voksne må bli oppmerksomme på barnas uttrykk ved å utvikle evnen til å tone seg inn på barna. Om dette sier Siv:

Jeg bruker en del musikk med barnegruppa i forhold til det å la kroppen få sette fokuset på her og nå – lage stemning. Når det stormer rundt barna og de løper rundt omkring før samling, så setter jeg ofte på noe rolig klassisk musikk, eller instrumentalmusikk som er dempende. Når barna da kommer inn i full fart på musikkrommet – så landes det. Musikk har en sånn virkning (Siv).

Det Siv forteller kan vi se i tråd med begrepet fenomenologi. Merleau-Ponty (1945, 1962) sier at «kroppens fenomenologi argumenterer for en menneskelig kropp som gjennom aktiv, meningsøkende handling/bevegelse vet og forstår. Som vi mennesker er vi «dømt» til mening; vi er i meningen og opplever vår tilstedeværelse i verden umiddelbart som meningsfull» (Løkken, 2004, s. 17). Merleau-Ponty (1945, 1962) hevder at barns erfaringer

skjer gjennom kroppens sanser der og da. Fenomenologi handler om måten et menneske opplever noe på gjennom seg selv, man er bevisst på det som skjer. Siv forteller at de bruker musikk for å gi kroppen muligheten til å være her og nå. Beskrivelsen på hvordan den klassiske musikken fungerer på støy før samling, stemmer overens med det Vist (2013) sier om at barn får en kroppslig, sanselig og umiddelbar opplevelse med musikk. I beskrivelsen Siv viser til, blir barna rolige med det samme de hører musikken. Jeg tolker at selv om den klassiske musikken har denne virkningen, kan barna oppfatte musikken ulikt, de oppfatter den gjennom seg selv men sammen med andre som befinner seg i rommet. Vist (2009) påpeker i sin teori at barn har ulike preferanser og bør derfor få lov til å oppleve musikken ulikt. Når jeg tolker dette, så kan jeg anta at barna kommer fra ulike miljøer der konteksten rundt en situasjon vil oppleves ulikt ut fra det barnet er kjent med fra før av. Jeg kan også anta at de voksne blir rolige av den klassiske musikken, og at de voksne forsterker den rolige påvirkningen av å selv være rolig til sinns.

Trine gir uttrykk for at et språk har mange uttrykk. Selv om de yngste barna ikke uttrykker seg verbalt, så prater de til oss via det musikalske. Hun sier:

Språk kan være sammensatt. De yngste barna har kanskje ikke utviklet verbalspråket enda, eller så kan barnets uttale være så dårlig at det kan være vanskelig å høre hva de sier noen ganger. Men alle barn har melodi fordi om (Trine).

Både Ruud (2013), Young (2003) og Bae (2016) skriver at personalet må lære seg å legge merke til, tolke og kjenne igjen barnets kroppslige og nonverbale kommunikasjonssignaler. Det vil være vanskelig å oppnå en dialog med barnet dersom dette ikke blir ivaretatt. For å unngå å tolke barnets signaler feil kan man ut i fra det Bae (2013) viser til i teorien tolke barnets bevegelser, berøring, blikk, gester og lyd. Trine forteller at uavhengig om barn har verbalt språk så har barnet melodi. Jeg antar at hun mener at barnet uttrykker seg med sin kroppslige væremåte, som er melodien barnet har iboende i seg. Dette kan ses i tråd med Young (2003) sin teori som sier at personalet må tone seg inn på barns spontane musikklek for å legge merke til barnets melodi. Personalet bør ikke presse barnet til å tilpasse seg ulike musikalske settinger, men heller oppmuntre barna til å utvikle sine egne spontane musikalske uttrykk. Jeg antar at personalet i barnehagen gjør dette bevisst, og svarer barnet på det som blir gitt uttrykk for. Dersom man går inn i et musikalsk samspill med barn, kan vi se dette opp mot Ruud (2003) sin teori som sier at det kan danne en forutsetning for barnets utvikling av

seg selv, med evner til å handle, tenke å føle på egen hånd. For å kjenne igjen et musikalsk samspill så kan det være gjennom klang, intonasjon i stemmens lyder, timing og rytme, lydstyrke og intensiteten av den. Barn og voksne kan gjennom et musikalsk samspill uttrykke å oppleve hverandres fortellinger. Ut fra Trines uttalelse så antar jeg at hun gir uttrykk for at dette er noe de praktiserer bevisst. Jeg kan ikke fastslå at andre barnehager tenker det samme, men jeg antar at det er viktig å gjøre dette for å skape trygge relasjoner i barnehagen, uavhengig om det er en musikkbarnehage eller ikke. Det dreier seg om å anerkjenne barnets måter å uttrykke seg på.

4.3 Musikk i barnehagen

Trine forteller at det er viktig å ta seg tid til barnet, å la barnet få muligheten til å uttrykke seg før det blir avbrutt. I denne barnehagen tenker de også tverrfaglig der de slipper til barnas uttrykk. De kan planlegge et opplegg, men hvordan det forløper og løses er opp til barna. De kan for eksempel sette på en sang der barna får erfaring med lytting, etterpå snakker de med barna om hva de har hørt og opplevd. Så setter de på sangen en gang til før de avslutter med å la barna produsere noe, som gjerne inspireres av det materialet eller rommet barna trekker seg til. Det kan være alt fra maling til dramatisering. Jeg tolker dette tverrfaglige opplegget som et tilrettelagt opplegg med utgangspunkt i barns medvirkning, fordi det er rom for barnas egne spontane musikkuttrykk. Trine gir uttrykk for at de voksne ikke oppleve dette som støy. Hun forteller at de arbeider mye på denne måten, og hun tror at deres barnegruppe har blitt vant til denne måten å utfolde seg på. Både Vist (2013) og Young (2003) sier i sin teori at personalet må bli sine holdninger bevisst. Ofte kan de voksne misforstå barns musikalske uttrykk, der de går inn og avslutter barnas initiativ til musikalsk kommunikasjon fordi de opplever den som bråk. Her bør de voksne utvikle evnen til å se at barn uttrykker seg musikalsk, slik at gleden av kommunikasjonen blir bevart. Young (2003) forteller i sin teori at personalet må tilrettelegge barnehagens fysiske miljø og klima for at barna skal inspireres til musisk lek og kommunikasjon. I dette miljøet må de voksne inkludere seg selv og andre, de må oppfordre til fantasi og ikke være redd for å by på seg selv. Ingen av informantene nevnte spesifikt at de selv var med å produserte noe gjennom det tverrfaglige opplegget, men i min samtale med dem fikk jeg inntrykk av at dette også var en del av opplegget. Det å by på seg selv kan vise barna at det ikke er farlig å tørre å prøve, det kan inspirere barna til å selv utforske og utfolde seg og det kan også være en lærdom hvor de voksne lærer seg selv bedre å kjenne.

Siv og Trine forteller at de er en vanlig barnehage i forhold til lovverk og rammeverk. De skal forholde seg til barnehageloven og Rammeplanen slik som alle andre barnehager. Men de baker musikken inn i de andre fagområdene. De tenker musikk som en rød tråd i alt de gjør. Jeg ser dette i tråd med det Sæther (2012) skriver i sin teori om at musikk kan oppleves overalt. Å definere oppfattelsen av musikk er vanskelig da opplevelsen kan være ulik fra person til person. Når det sies at musikk kan oppleves overalt, så tolker jeg at musikken kan bakes inn i alle fagområder som informantene sikter til, som for eksempel i natur, miljø og teknikk. Siv Og Trine gir uttrykk for at barn uttrykker seg ulikt gjennom musikalsk kommunikasjon. Det vil jeg knytte til Sæther (2012) sin teori om at barn opplever musikk ulikt fordi barn har kanskje tilegnet seg musikalske erfaringer fra tidligere som de har med seg. Jeg vil anta at når barn opplever musikk ulikt, vil de da også uttrykke den ulikt. På samme måte som de gjør gjennom all annen kommunikasjonsform. Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (2013) sier at barn skal gis muligheten til å uttrykke seg estetisk i barnehagen. Gjennom kunst, kultur og kreativitet skal barn få muligheten til å utvikle følsomheten til å uttrykke, iakttå og lytte gjennom ulike møter med kunst, kultur og estetikk. Det Rammeplanen viser til kan jeg se i tråd med noe Trine fortalte. Hun sa:

Vi baker inn musikk i andre fagområder for å gi barna muligheten til å oppleve musikk, til å bli glad i musikk og til å erfare musikk som de kan ta med seg videre i livet og som kan bringe med seg mye i voksenlivet. Vi er opptatt av å tilby muligheten for å oppleve musikk sammen også (Trine).

Når barn får denne type erfaring med musikk, kan jeg vise til Ruud (2013) som i sin teori sier at opplevelser med musikk er viktig for de yngste da de er i sin første identitetsdannelse. De lærer blant annet å kommunisere med andre ved å overføre et budskap fra seg selv til et annet menneske. Jeg tolker dette i sammenheng med at dersom et barn har fått tilstrekkelig med musikalske opplevelser i sine første leveår, kan det fremme kommunikasjonen med andre mennesker i voksen alder også. Jeg vil derfor anta at de som jobber med barn har en viktig oppgave i å svare på barnets musikalske henvendelser, slik at de kommer i dialog med barnet. Det kan knyttes til Haugen (2013) sin teori om intersubjektivitet. Dette vil være en intersubjektiv kommunikasjon fordi begge parter har oppmerksomheten rettet mot det samme og er bevisst at de har det.

4.4 Bruk av musikk i hverdagsaktiviteter

Siv forteller at de ofte bruker musikk sammen med barn for å hjelpe de med å forstå sine egne følelser. Hun sier at musikk har en spesiell virkning. Et eksempel hun kommer med lyder slik:

Dersom et barn kommer fra et miljø som kan være skadd, et barn som mange voksne ser på som vanskelig. Men så er den egentlige grunnen at barnet har det vanskelig med seg selv og kanskje synes det er vanskelig å regulere følelsene sine. Barnet kan være mye lei seg eller sint. Da kan barnet ha behov for å sitte enten alene eller sammen med en annen voksen på et eget rom, og bare få sitte å regulere de følelsene som er vanskelig gjennom musikk. Dette er noe vi har prøvd ut mange ganger, og som oftest fungerer godt. Det er en fin måte å få lov til å ha det litt okei på (Siv).

Her kan vi også se tilbake på da Siv fortalt at musikk kan brukes som terapi. Jeg opplever at dette er et godt eksempel på hvordan musikk kan fungere som terapi, hvordan musikk kan hjelpe et barn til å forstå å regulere sine egne følelser. Valvatne & Sandvik (2007) sier i sin teori at barn kan ha en kommunikativ hensikt, men det er ikke sikkert at barnet vet hva det vil uttrykke. Valvatne & Sandviks teori kan støttes til både det James, Prout & Jenks (1998) og Bae (2016) viser til i sin teori om at personalet bør prøve å forstå barnets mening, ikke forhåndsdefinere barnets intensjoner uten å faktisk prøve å forstå hva barnet har behov for. Min tolkning er at selv om barnet ikke vet hva det vil uttrykke selv, så har personalet uansett et ansvar for å tolke barnets behov kontinuerlig. Jeg opplever at denne barnehagen tar barnet på alvor, og respekterer barnet for den det er. Barn kommuniserer ut fra sine egne forutsetninger, noen ganger kan signalene være tydelige mens andre ganger ikke. Jeg kan også anta at personalet i denne barnehagen har bevisste rammer rundt bruk av musikk og terapi som det eksempelet viser ovenfor. Jeg har også en tolkning på det som sier at barns følelser kan bli fremmet av musikk personalet setter på. Følelser som i utgangspunktet ikke var der, kan komme frem. Dersom det skjer, så kan det likevel hende at følelsene er der og har behov for å komme til uttrykk, kanskje har barnet satt opp en mur som musikken endelig løsner på.

Trine og Siv forteller at de bruker musikk bevisst i mange ulike settinger hver eneste dag, både i de hverdagslige aktivitetene og det som oppstår spontant, for eksempel når de er ute på tur og barnet går i takt med tunge steg, kan den voksne gjøre det samme og så starte opp en sang mens de går i en rytme. Trine forteller hvilken kompetanse hun mener er viktig at et personal har. De sier:

For eksempel når barna sitter på potta, så tar vi en trall på badet, da gjerne med en sang som barnet er glad i. Nå har vi gjort dette så mange ganger, så da vet barnet at det er ferdig med å sitte på potta når trallen er over (Siv).

Å ha en grunnforståelse av den musikalske utviklingen til de yngste barna tror jeg er viktig. De yngste barna er opptatt av konkrete, gjentakelser, enkle tekster, ikke for mye. De elsker masse rytmer, og 1 åringen er utrolig rytmisk. Igjennom dette arbeidet tror jeg man er med på å prege mye av barnets utvikling. Det er mye motorikk og språk som kommer igjennom her (Trine)

Jeg kan se dette i tråd med Ruuds (2013) teori om hvordan samspill med de yngste barna danner forutsetningen for deres selvutvikling og hvordan musikken kan bidra til utviklingen av evnen til å tenke og føle på egen hånd. Siv og Trine gir uttrykk for at de gjør musikk bevisst sammen med barn i hverdagslige aktiviteter. Det kan vi se et eksempel på i sitatet til Siv der hun forteller at de synger på badet når barnet sitter på potta. Jeg antar at dette er en rutinesituasjon, der de legger faste, trygge og gode rammer for barnet. Jeg kan se opp mot det Young (2003) sier om at betydningen av å integrere musikk i de hverdagslige gjøremålene er viktig, og at det å spille på musikken kan berolige og betrygge barnet i situasjoner der det kan være nødvendig. Trine gir uttrykk for at de som jobber i barnehage bør tilegne seg en grunnforståelse av barns musikalske utvikling. Det kan jeg se i tråd med både Young (2003) og Ruud (2013) sin teori som sier at det kreves oppmerksomme voksne for å kunne svare på barnets uttrykk. Å kunne gå i et godt samspill med de yngste, er en forutsetning for barnets utvikling av seg selv. Et musikalsk samspill med et barn kan være over på få sekunder, men dersom den voksne likevel svarer, har barnet blitt hørt. Dette ser jeg i samsvar med en grunnforståelse, den voksne må tilegne seg kunnskap om hvordan de kan anerkjenne barnets musikalske uttrykk.

Før vi runder av intervjuet oppsummerer Siv og Trine at det er utrolig spennende med barn og musikk, hvordan man kan kommunisere dersom man som voksen er bevisst og har kunnskap om temaet. Trine mener at musikk kan bidra til å øke selvtilliten, bidra til mestring og la barnet få kjenne på at man er god til noe. Man skal ikke undervurdere musikk i barnehagen poengterer informantene.

5.0 Avslutning

Bacheloroppgavens problemstilling er «hvordan kan musikk være en kommunikasjonsform med de yngste barna i barnehagen». Å finne et konkret svar på denne problemstillingen er naturligvis vanskelig. Målet for oppgaven har derfor aldri vært å finne et spesifikt svar, men å finne svar på hvordan musikk kan være en kommunikasjonsform og hvordan vi kan kommunisere musikalsk med barn.

Tidligere dette studieåret var jeg ute i en barnehage og observerte som «beskjeden gjest». Der observerte jeg en situasjon som gjorde sterkt inntrykk på meg. Et barn (G, 1 år) og en voksen satt sammen ved et formingsbord. Den voksne reiser seg for å hente i materialer, og før hun rekker å sette seg ned igjen begynner barnet å slå begge hendene gjentatte ganger i bordet mens han ler. Som observatør trodde jeg at den voksne skulle bryte inn og avslutte barnets musikalske uttrykk, men istedenfor satte den voksne seg ned på stolen igjen og begynte å slå hendene i bordet i samme rytme som barnet. «Er det trommesangen du spiller på» sier den voksne før hun så begynner å synge sangen. Barnet stopper opp, ser på den voksne og gliser bredt, før han så begynner og slå hendene i bordet igjen i samme takt som den voksne.

Det samspillet jeg observerte i avsnittet over, har etter arbeidet med denne oppgaven, bidratt til en utvidet forståelse for barnets musikalske uttrykk. Observasjonen gjorde inntrykk på meg denne dagen, men i dag kan jeg tolke hva som skjedde, hvorfor det skjedde og hvilken betydning det kan ha hatt for barnet ved å bli anerkjent av den voksne på denne måten.

De yngste barna kommuniserer via det kroppslige. Derfor har den kroppslige kommunikasjonsform vært et bærende element gjennom oppgaven. For å kunne anerkjenne barnets musikalske uttrykk, kreves det først og fremst bevissthet fra personalet. Man bør være åpen for å tilegne seg mer kunnskap om musikk og barn. Barn kommuniserer musikalsk hele tiden, denne oppgaven har tydeliggjort at det kreves øvelse fra personalet og se at det er musikk barnet uttrykker. Barn er også ulike på samme måte som det vi voksne er, derfor vil de naturligvis også uttrykke seg ulikt musikalsk. Jeg har lært at personalet må lære seg barnets signaler og kjenne, de må tone seg inn på barnet, tolke, observere og svare for å se og kjenne musikken i leken.

Som jeg nevnte innledningsvis er temaet «musikk med de yngste barna i barnehagen», et stort område der det er mange ulike retninger man kan velge å se på. For forskningen sin del tror

jeg det hadde vært en fordel å avgrenset problemstillingen ytterligere, da omfanget av den er ganske bred. Men dersom oppgavens omfang hadde vært større eller for å se det opp mot en eventuelt videre forskning, ville det vært spennende å forske på ulike barnehagers bruk og oppfattelse av musikk som kommunikasjonsform. Det hadde også vært spennende å være observatør i barnehagens hverdagsaktiviteter og gjøremål, for å se hvordan barn kommuniserer musikalsk og hvordan de voksne anerkjenner barnets musikalske uttrykk, eventuelt hva som skjer dersom den voksne ikke gjøre dette.

Litteraturliste

- Bae, B. (2016, 08.07). *Å se barn som subjekt – noen konsekvenser for pedagogisk arbeid i barnehage*. Hentet 11.04.2017 fra: <https://www.regjeringen.no/no/tema/familie-og-barn/barnehager/artikler/a-se-barn-som-subjekt---noen-konsekvenser/id440489/> .
- Bergsland, M.D., & Jæger, H. (red.) (2014). *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. (5. Utgave.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Haugen, S. (2013). Barnehagen – arena for små barns opplevelse av mestring og glede over livet. I S. Haugen, G. Løkken & M. Røthle (red.). *Småbarnspedagogikk. Fenomenologiske og estetiske tilnærminger*. (3. utg.) Oslo: Cappelen Akademisk forlag (ss. 49 – 68).
- Haugen, S., Løkken, G., & Røthle, M. (2013). Hvordan blir småbarnspedagogikk til? I S. Haugen, G. Løkken & M. Røthle (red.). *Småbarnspedagogikk. Fenomenologiske og estetiske tilnærminger*. (3. utg.) Oslo: Cappelen Akademisk forlag (ss. 13-27).
- Høigård, A. (2013). *Barns språkutvikling. Muntlig og skriftlig*. (3. utg.) Oslo: Universitetsforlaget.
- Larsen, A.K. (2007). *En enklere metode. Veiledning i samfunnsvitenskapelig forskningsmetode*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Løkken, G. (2004). *Toddlerkultur. Om ett- og toåringers sosiale omgang i barnehagen*. Oslo: Cappelen akademisk forlag.
- Løkken, G., & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Personopplysningsloven. (LOV-1978-06-09-48). (2015). Lastet ned fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2000-04-14-31>
- Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver*. (2013). Oslo: Kunnskapsdepartementet.
- Ruud, E. (2013). *Musikk og identitet*. (2. utgave.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Svennevig, J. (2009). *Språklig samhandling. Innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse*. Latvia: Cappelen Akademiske Forlag.

- Sæther, M., & Angelo, E. (2012). *Barnet og musikken. Innføring i musikkpedagogikk for barnehagelærerstudenter*. (2. utgave.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (3. utgave.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Valvatne, H., & Sandvik, M. (2007). *Barn, språk og kultur. Språkutvikling fram til sjuårsalderen*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Vist, T. (2013). I lyden bor barnet, I barnet bor lyden – om små barns forhold til musikk. I S. Haugen, G. Løkken & M. Röhle (red.). *Småbarnspedagogikk. Fenomenologiske og estetiske tilnærminger*. (3. utg.) Oslo: Cappelen Akademisk forlag. (ss. 85 – 101).
- Young, S. (2003). *Music with the under-fours*. London and New York: Routledge Falmer.

Vedlegg 1 – Intervjuguide.

Intervjuguide til bacheloren.

- Hva er musikk for deg, som person og barnehagelærer?
- Hvilken kompetanse har du, (utdanning/tilleggsutdanning/kurs/praksis etc.)?
- Kan du fortelle litt om hvilken plass musikk har i deres barnehagehverdag? For eksempel under samlingsstund, påkledning, måltid, ukesamling?
 - Kan du si noe om hvorfor dere vektlegger musikk i hverdagen på denne måten?
 - Har du noen konkrete eksempler fra barnehagehverdagen der musisering har oppstått mellom barn og voksne? Hva skjedde?
- Hvordan tenker du at det kan være viktig med tilrettelagte musikkaktiviteter der barn og voksne er sammen?
- Har dere musikkutstyr tilgjengelig på barnehagen/avdelingen? Hvilke musikkutstyr og hvordan brukes dette i barnehagehverdagen?
 - Hva er med på å prege musiseringen blant de yngste? for eksempel, sang og instrumenter (piano, djember, gitar, ukulele, rytmeegg).
- Hvilke betydninger opplever du at musikk kan ha for de yngste barna?
 - Hvordan tror du barna opplever musikken?
- Hvilken musikkkompetanse mener du er viktig at et barnehagepersonalet har?
 - Hva tenker du er viktig at du som pedagog vektlegger når du musiserer sammen med barna? hvilken betydning har din rolle?
- Er det ellers noe du ønsker å kommentere som jeg ikke har spurt om?

Vedlegg 2 – samtykkeskjema

Hei *****!

Dato 24.02.2017

I forkant av intervju til min bachelor sender jeg deg litt informasjon.

Personalia og oppgavebeskrivelse

Mitt navn er Hilde Synøve Engberg, jeg kommer fra Hegra og jeg studerer 3.året ved Dronning Mauds minne høgskole, med fordypningen «de yngste barna i barnehagen». Jeg har påbegynt arbeidet med min bacheloroppgave, og har valgt temaet «musikk i barnehagen».

Jeg gjør oppmerksom på at problemstillingen kan endre seg underveis i arbeidet mitt. Men jeg har til nå valgt og arbeide ut fra problemstillingen:

«Hvilken verdi kan musisering ha for de yngste barna i barnehagen».

Deltagelse

Din deltagelse som informant er frivillig. Jeg vil sende deg en intervjuguide på forhånd som vil være et utgangspunkt for samtalen. Jeg vil også gjøre opptak av intervjuet, som jeg vil transkribere og slette fra opptaker senest 3 virkedager etter opptak av intervju. Det er kun jeg som har tilgang på opptaket, ingen andre vil få høre opptaket. Den informasjonen du gir til meg vil ikke kunne spores tilbake til deg på noen som helst måte, da jeg vil anonymisere deg og de andre som blir intervjuet i selve bacheloroppgaven.

Jeg håper du kan ta deg tid til å lese igjennom dette, slik at jeg kan få ditt samtykke til å delta på intervju med meg. Du har også rett til å trekke deg som informant dersom du ønsker det.

Mine veiledere til bacheloroppgaven fra Dronning Mauds minne høgskole er: Ingrid Bjørkøy - @dmmh.no og Kathrine Tvinnereim - @hotmail.com.

Lurer du på noe, hva som helst – eller føler at noe er uklart, så ta gjerne kontakt med meg på e-post @hotmail.com, eller via telefon på *****.

Med vennlig hilsen

Hilde Synøve Engberg.

.....

Jeg samtykker i å delta på intervju, og er kjent med informasjonen som er beskrevet i denne teksten.

.....

Sted/ dato

.....

Underskrift

